

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Městský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy Milana Taubera, soudce Vadima Hlavatého a soudkyně Pavly Klusáčkové ve věci

žalobkyně: **E. H.**
bytem X
zastoupená advokátem Mgr. Lukášem Hojdnem, LL.B.
se sídlem Francouzská 299/98, Praha 10

proti

žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**
se sídlem Palackého náměstí 375/4, Praha 2

o žalobě proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 25. 11. 2024, č. j. MZDR 27479/2024-3/PRO,

takto:

- I. Rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 25. 11. 2024, č. j. MZDR 27479/2024-3/PRO, se zrušuje a věc se vrací žalovanému k dalšímu řízení.
- II. Žalovaný je povinen do 1 měsíce od právní moci tohoto rozsudku zaplatit žalobkyni na náhradu nákladů řízení 16 383,40 Kč, a to do rukou jejího zástupce Mgr. Lukáše Hojdna, LL.B., advokáta.

Shodu s prvopisem potvrzuje M. S.

Odůvodnění:

Obsah žaloby

1. Žalobkyně se podanou žalobou domáhala zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí, kterým ministr zdravotnictví zamítl její rozklad proti rozhodnutí žalovaného ze dne 29. 7. 2024, č. j. MZDR 1629/2024-9/PRO. Prvostupňovým rozhodnutím byla zamítnuta žádost žalobkyně podaná dne 16. 1. 2024 o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávní sterilizaci dle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů.
2. Žalobkyně v žalobě uvedla, že jí byl dne 1. 3. 2001 v nemocnici v X proveden lékařský zákrok spočívající ve sterilizaci. Poněvadž žalobkyně o sterilizaci nestála a nikdy k ní neudělila souhlas, došlo k ní v rozporu s právem, neboť byly porušeny právní předpisy upravující v rozhodném období provedení sterilizace, zejména zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, a směrnice Ministerstva zdravotnictví ČSR č. LP-252.3-19.11.1971, o provádění sterilizace (dále jen „směrnice“).
3. Žalobkyně se o skutečnosti, že už nikdy nebude moci mít další děti, dozvěděla až po zákroku. V její zdravotnické dokumentaci přitom absentuje žádost o provedení sterilizace. To žalovaný sice potvrdil, leč považuje za dostačující další skutečnosti uvedené ve zdravotnické dokumentaci. Za podstatné žalovaný považoval zejména to, že žalobkyně hůlkovým písmem napsala své jméno a příjmení na prohlášení na protokolu z jednání komise k žádosti o sterilizaci ze dne 5. 1. 2001 (dále jen „protokol“). Dle žalovaného vyplývá ze zdravotnické dokumentace rovněž jasný a informovaný projev vůle žalobkyně sterilizaci podstoupit. Dle žalobkyně však nejen absence žádosti o sterilizaci, nýbrž i další okolnosti jejího případu prokazují, že ke sterilizaci nevyjádřila informovaný souhlas prostý omylu.
4. Dle § 6 směrnice pak musí být žádost o sterilizaci řádně odůvodněna, v případě absence žádosti o sterilizaci tak není splněna ani tato podmínka. Ani prohlášení pod protokolem, kterým žalovaný argumentuje, neobsahuje žádné odůvodnění. V protokolu je jako důvod sterilizace napsáno pouze „4 děti živí, zdraví, XIV/II.“.
5. Žalobkyně upozornila, že prohlášení, které je součástí protokolu, bylo žalobkyni podáno na předpřipraveném dokumentu. Neproказuje tudíž autentické přání žalobkyně. Ani formulace textu „... jsem si vědoma /vědom/ toho, že více nebudu /manželka nebude moci/ otěhotnět“ nesvědčí o jasně projevené vůli, protože není zřejmé, kdo prohlášení činí. Prohlášení pak není podepsáno běžným podpisem, nýbrž je zde hůlkovým písmem vyplněno jméno a příjmení žalobkyně.
6. Žalobkyně své jméno a příjmení vyplnila do prohlášení pouze proto, že jí to řekl zdravotnický personál. Domnívala se, že jde o zákrok nezbytný pro její zdraví a důvěřovala zdravotnickému personálu. Kdyby žalobkyně věděla, že nejde o nezbytný zákrok, který může odmítnout, nikdy by ho nepodstoupila. Žalobkyni zdravotnický personál nikdy nic srozumitelně nevysvětlil a nijak ji nepoučil, a to ani ústně. Tvrzení žalovaného, že žalobkyně měla dostatek času provedení sterilizace odmítnout, naráží právě

Shodu s prvopisem potvrzuje M. S.

na fakt, že žalobkyně byla přesvědčena o nezbytnosti zákroku, tj. že si nebyla vědoma možnosti takového odmítnutí.

7. Dle žalobkyně i ze zdravotnické dokumentace vyplývá, že byla uvedena v omyl. V předtištěném prohlášení, které žalobkyně podepsala dne 28. 2. 2001, je uvedeno: „*Byla jsem poučena o svém zdravotním stavu a způsobu léčby...*“. Žalobkyně však byla zdravá, a tudíž se nejednalo o léčbu. Užití tohoto termínu utvrdilo žalobkyni v tehdejší přesvědčení, že je nemocná, a tedy že je nezbytné zákrok podstoupit z důvodu ochrany jejího zdraví.
8. Aby mohlo ze strany žalobkyně dojít k udělení omylu prostého a informovaného souhlasu, je rovněž třeba, aby byla žalobkyně řádně obeznámena s plánovaným zákrokem sterilizace, co do jeho povahy, průběhu, možných rizik či alternativ k němu. Ve zdravotnické dokumentaci žalobkyně ovšem takové poučení zcela chybí. K podstatě informovaného souhlasu žalobkyně odkázala na rozsudek zdejšího soudu ze dne 19. 6. 2024, č. j. 14 Ad 3/2024-39.

Vyjádření žalovaného a replika žalobkyně

9. Žalovaný navrhl žalobu zamítnout. Vzhledem k tomu, že žalobkyně v žalobě v zásadě jen opakuje argumentaci, s níž se napadené rozhodnutí již vypořádalo, žalovaný odkázal na jeho odůvodnění a obsah správního spisu.
10. Žalobkyně reagovala replikou, v níž ovšem jen jinými slovy zopakovala obsah žaloby.

Jednání před soudem

11. Při jednání dne 21. 7. 2025 žalobkyně setrvala na svém procesním stanovisku, odkázala na svá písemná podání a stručně shrnula svou argumentaci. Žalovaný se z jednání omluvil přípisem ze dne 4. 7. 2025, přičemž odkázal na své vyjádření k žalobě. Jelikož neúčast řádně předvolaného žalovaného nebránila projednání a skončení věci, soud dle § 49 odst. 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), jednal a rozhodl v nepřítomnosti žalovaného. K dotazu soudu žalobkyně výslovně uvedla, že nemá důkazní návrhy; důkazní návrhy nevznese ani žalovaný ve svém vyjádření k žalobě.

Posouzení žaloby soudem

12. Soud přezkoumal napadené rozhodnutí, včetně řízení, jež jeho vydání předcházelo, v mezích žalobních bodů, jimiž je vázán, vycházeje přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodnutí správního orgánu (§ 75 s. ř. s.).
13. Po posouzení věci soud dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
14. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 297/2021 Sb. *sterilizací v rozporu s právem se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní výkon zabráňující plodnosti, k jehož provedení oprávněná osoba neudělila souhlas, nebo souhlas udělila při takovém porušení právních předpisů upravujících v rozhodném období provedení zdravotního výkonu zabráňujícího plodnosti anebo za takových okolností, jež vylučují nebo vážně narušují svobodu a prostotu omylu uděleného souhlasu.*
15. Podle § 3 odst. 2 zákona č. 297/2021 Sb. *porušením právních předpisů a okolnostmi podle odstavce 1 se rozumí zejména působení na oprávněnou osobou v podobě jakéhokoli nátlaku, donucení či přesvědčování, aby se zdravotnímu výkonu zabráňujícímu plodnosti podrobila, jakož i skutečnost, že oprávněná osoba nebyla srozumitelným způsobem a v dostatečném rozsahu informována o svém zdravotním stavu a o účelu, povaze, předpokládaném přínosu, možných důsledcích a rizicích navrhovaného zdravotního výkonu a o jiných možnostech řešení zdravotního stavu, jejich vhodnosti, přínosech a rizicích.*

Shodu s prvopisem potvrzuje M. S.

16. Podle § 27 zákona č. 20/1966 Sb. *sterilizace se smí provést jen se souhlasem nebo na vlastní žádost osoby, u níž má být sterilizace provedena, a to za podmínek stanovených ministerstvem zdravotnictví.*
17. Podle § 2 směrnice *sterilizace je přípustná, provádí-li se ve zdravotnickém zařízení na vlastní žádost nebo se souhlasem osoby, u níž má být sterilizace provedena* [dále jsou pod písm. a) až g) uvedeny jednotlivé případy; písm. a) se týká nemocných pohlavních orgánů, ostatní písmena zdravých].
18. Podle § 5 odst. 1 písm. b) směrnice *o tom, že sterilizace je indikována, rozhoduje v případech podle § 2 písm. b) až g) lékařská komise k tomu účelu ustavená (sterilizační komise) [...].*
19. Podle § 11 směrnice *je-li o žádosti rozhodnuto kladně, pošle předseda žadatelku (žadatele) s doporučením na ženské (urologické nebo chirurgické) oddělení, jehož vedoucí je členem komise. Zároveň tam zašle opis protokolu, který se stane součástí chorobopisu. Před zákonem podepíše osoba, u níž má být sterilizace provedena, popřípadě její zákonný zástupce (opatrovník), prohlášení, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparaibilní.*
20. Soud považuje závěry napadeného a prvostupňového rozhodnutí vztahující se k absenci žádosti o sterilizaci a k problematice poučení žalobkyně za nesprávné, a tedy nezákonné.
21. Dle směrnice bylo zapotřebí splnit tři podmínky pro to, aby byla sterilizace provedena v souladu s tehdy platnými a účinnými právními předpisy: podání žádosti (§ 27 zákona č. 20/1966 Sb., § 2 směrnice), schválení komisí [§ 5 odst. 1 písm. b) směrnice] a konečně podpis prohlášení, že daná osoba, či její zákonný zástupce s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparaibilní (§ 11 směrnice).
22. V nyní projednávaném případě není splněna již první podmínka, neboť součástí zdravotnické dokumentace není žádost o sterilizaci podaná žalobkyní. Žalovaný na základě zbývajících obsahu zdravotnické dokumentace dovodil, že absence žádosti o sterilizaci nezaložila nezákonnost sterilizace žalobkyně. Soud nevylučuje, že za určitých okolností by konstatace nezákonnosti sterilizace jen na základě chybějící žádosti o sterilizaci mohla představovat přepjatě formalistický postup. Závěr žalovaného by mohl být správný tehdy, pokud by byly řádně splněny obě další podmínky a pokud by i z jiných okolností, zejména z obsahu zdravotnické dokumentace, jednoznačně vyplývalo, že žádost o sterilizaci skutečně podána byla, kdy se tak stalo, jak byla odůvodněna atd.
23. V nyní projednávaném případě ovšem taková situace nenastala. Jednak není splněna ani třetí podmínka (viz níže), jednak zde nejsou dostatečné informace o chybějící žádosti o sterilizaci. Ani chorobopis ze dne 3. 3. 2001, ani protokol neuvádí, kdy měla být žádost podána a jak byla odůvodněna. Chorobopis zmiňuje, že žalobkyně byla dne 28. 2. 2001 přijata k „*plán.LPSK sterilisaci, žádost sepsána*“, z čehož nelze dovodit, kdy byla žádost sepsána, ani na základě čeho a od kdy měla být sterilizace plánována. Mimoto citovaná věta naznačuje, že žalobkyně žádost sama nepsala, ale někdo ji sepsal s ní, přičemž není zřejmé, kdo. Protokol sice uvádí indikaci „*4 děti živí, zdraví, XIV/II.*“, z čehož ovšem nelze jednoznačně uzavřít, že to bylo důvodem žádosti o sterilizaci. Nutno dodat, že žádné další indicie a informace k žádosti o sterilizaci a k plánování sterilizace nevyplývají ani ze zbytku zdravotnické dokumentace.
24. Lichý je též argument žalovaného, že by se sterilizační komise nesešla, nebyla-li by podána žádost. Žalovaný presumuje, že sterilizační komise by nejednala bez žádosti o sterilizaci, tj. Shodu s prvopisem potvrzuje M. S.

v rozporu se zákonem. Zákon č. 297/2021 Sb. však vznikl právě proto, aby odškodnil sterilizace provedené v rozporu se zákonem, viz jeho § 3 a důvodová zpráva. Předpoklad žalovaného je tudíž sám o sobě bezpředmětný – nelze vyloučit, že sterilizační komise jednala v rozporu se zákonem.

25. S ohledem na výše uvedené zakládá chybějící žádost žalobkyně o sterilizaci jeden z důvodů nezákonnosti sterilizace žalobkyně.
26. Dalším důvodem nezákonnosti sterilizace žalobkyně je to, že nebyla splněna ani třetí podmínka, neboť správní spis, resp. zdravotnická dokumentace neobsahuje řádné prohlášení žalobkyně, že s provedením sterilizace souhlasí a že bere na vědomí písemné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní.
27. Součástí protokolu, pod vlastním schválením sterilizace komisí, je *Prohlášení* s textem: „*Souhlasím s provedením sterilizace a jsem si vědoma /vědom/ toho, že více nebudu /manželka nebude moci/ otěhotnět.*“. Tuto informaci nelze považovat za řádné poučení o tom, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní. Soud nepřehlédl, že se v textu nachází slovo „více“, které by se eventuálně dalo vykládat ve významu spojení „nikdy více“, tedy že jde o zákrok nevratný. Takový výklad je ovšem z pohledu soudu nepřijatelný. Formulace textu totiž odpovídá rovněž tomu, co je běžným následkem každého sterilizačního zákroku – daná osoba nebude moci (více) otěhotnět. Slovo „více“ může značit to, že nemožnost otěhotnět bude trvat po celou dobu, kdy bude trvat efekt sterilizačního zákroku. Slovo „více“ tak nemusí mít vůbec žádnou vazbu k problematice, do jaké míry je sterilizační zákrok reparabilní.
28. Skutečnost, že není možné sterilizační zákrok již nikdy zvrátit, tj. obnovit možnost reprodukce, musí být formulováno zcela jasně a srozumitelně, a to i pro laickou osobu. Sterilizace představuje velmi citlivou záležitost – závažný zásah do fyzické integrity a reprodukčního zdraví, potažmo do osobního a rodinného života. Soud proto považuje poučení v protokolu za nedostatečné a nejednoznačné.
29. Na právě uvedeném nic nemění ani žalobkyní podepsané poučení obsažené v otisku razítka s textem: „*Byla jsem poučena o svém zdravotním stavu a způsobu léčby. Souhlasím s operací v rozsahu, který operátor uzná za vhodný.*“ a datem 28. 2. 2001 (jedná se zřejmě o předoperační záznam). Toto poučení je zcela povšechné, není zde ani zmínka o sterilizaci a s ní souvisejících okolnostech.
30. Lze dodat, že pochybnosti vzbuzuje také údajný podpis žalobkyně na prohlášení v protokolu. Jméno a příjmení žalobkyně je vyplněno hůlkovým písmem, k čemuž napadené rozhodnutí uvedlo, že „[p]odoba podpisu je zjevně dána schopností žadatelky psát, přičemž to není na újmu právnímu jednání žadatelky“. Ze zdravotnické dokumentace ovšem soud zjistil, že obsahuje skutečné a zřetelné podpisy žalobkyně vyhotovené psacím písmem. Jeden podpis je uveden na chorobopisu ze dne 3. 3. 2001 u otisku razítka s poučením o možnosti uložit si osobní věci, druhý je uveden u otisku razítka s poučením na předoperačním záznamu. Žalobkyně sice připustila, že sama vyplnila své jméno a příjmení hůlkovým písmem, stalo se tak ovšem na základě pokynu zdravotnického personálu. Vytečkované místo v prohlášení v protokolu je přitom jasně označeno jako místo pro *podpis žadatelky*. Za těchto okolností není možné považovat prohlášení v protokolu za řádně podepsané žalobkyní.
31. Soud považoval za nadbytečné zabývat se dalšími námitkami žalobkyně a protiargumenty žalovaného, tedy že prohlášení, jež je součástí protokolu, je na předtištěném formuláři, a že Shodu s prvopisem potvrzuje M. S.

žalobkyně byla uvedena v omyl, že se jedná o léčebný zákrok. Totéž platí pro námitku, že žalobkyně nebyla poučena o možných alternativách sterilizačního zákroku – Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 12. 3. 2025, č. j. 8 As 171/2024-52, bod 17, podotkl, že nešlo o nosný důvod rozsudku sp. zn. 14 Ad 3/2024 ve vztahu k nedostatečnosti poučení, podstatná byla absence poučení o reparabilitě sterilizačního zákroku. Soud výše jednoznačně uzavřel, že sterilizace žalobkyně proběhla v rozporu s v rozhodné době platnými a účinnými právními předpisy, a případné vypořádání citovaných námitek by na tom nemohlo nic změnit.

32. Soud závěrem připomíná, že v případě rozhodování o žádosti dle zákona č. 297/2021 Sb. je nutné mít na zřeteli účel a smysl tohoto zákona, jímž je odškodnění obětí protiprávních sterilizací, a z toho vyplývající nutnost postupovat ve vztahu k žadatelům co nejvstřícněji. Jelikož se jedná o již mnohokrát opakované judikatorní závěry, soud pro stručnost odkazuje např. na body 64 a násl. rozsudku zdejšího soudu ze dne 21. 5. 2024, č. j. 11 Ad 5/2023-61, nebo body 16 a násl. rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 7. 2024, č. j. 9 As 61/2023-65.

Závěr

33. Jelikož soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí je nezákonné, zrušil jej dle § 78 odst. 1 s. ř. s. Dále soud vrátil věc dle § 78 odst. 4 s. ř. s. žalovanému k dalšímu řízení, ve kterém bude žalovaný vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). V dalším řízení bude žalovaný, resp. ministr zdravotnictví povinen vycházet z toho, že sterilizace žalobkyně proběhla v rozporu s v rozhodné době platnými a účinnými právními předpisy.
34. O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Jelikož byla žalobkyně ve věci zcela úspěšná, uložil soud žalovanému zaplatit jí náhradu nákladů řízení. Náklady žalobkyně představují náklady zastoupení advokátem, kterému náleží odměna stanovená dle § 6 odst. 1, § 7 a § 9 odst. 4 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., ve znění do 31. 12. 2024 (viz přechodné ustanovení čl. II vyhlášky č. 258/2024 Sb.), ve výši 3 100 Kč a paušální náhrada hotových výdajů stanovená dle § 13 odst. 4 téže vyhlášky, ve znění do 31. 12. 2024, ve výši 300 Kč za jeden úkon právní služby (převzetí a příprava zastoupení), dále odměna stanovená dle § 6 odst. 1, § 7 a § 9 odst. 5 téže vyhlášky, ve znění od 1. 1. 2025, ve výši 4 620 Kč a paušální náhrada hotových výdajů stanovená dle § 13 odst. 4 téže vyhlášky, ve znění od 1. 1. 2025, ve výši 450 Kč za každý ze dvou úkonů právní služby (písemné podání nebo návrh ve věci samé – žaloba, účast na jednání) a konečně náhrada za daň z přidané hodnoty v sazbě 21 % ve výši 2 843,40 Kč. Soud nepřiznal náhradu za repliku, neboť nepřinášela žádné nové, pro posouzení věci podstatné skutečnosti. Celkem náklady řízení činí 16 383,40 Kč.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Shodu s prvopisem potvrzuje M. S.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližze následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Praha 21. července 2025

Milan Tauber v.r.
předseda senátu